

Amatsonit

Teksti: Mika Rantamäki

Amatsonit edustavat Amazona -suvun (genus *Amazona*) kaijoja. Luonnossa nämä papukaijat asustelevat Etelä- ja Keski-Amerikassa, Meksikossa sekä mannerta ympäröivillä pikkusaarilla. *Amazona*-suvussa lajeja on lähteestä riippuen 27-32 kappaletta ja lisäksi alalajit. Lähes jokaisella lajilla on muutamia erityispiirteitä, vaikkakin yksilölliset erot saattavat olla todella suuria, johtuen esimerkiksi elinympäristöstä ja käsinkasvattamisesta.

Kooltaan amatsonit luokitellaan keskisuuriin tai suuriin kaijoihin. Amatsonin ruumis on jäməkärakenteinen, pyrstö lyhyt, siivet pyöreähköt ja väritys pääosin vihreä paria lajia lukuun ottamatta. Päässä, siivissä ja pyrstössä on yleisesti korostuneita kirkkaita värejä, kuten punaista, keltaista, sinistä ja violettiä. Vankeudessa amatsonit saattavat elää 40-80v, tietääkseni vanhin yksilö on todistettavasti ollut 112-vuotias. Ainoastaan parilla, melko harvinaisella lajilla on sukupuolien välillä silminnähtävä ero, muuten ainoa keino sukupuolen varmistamiseksi on DNA-testi.

Millaisia ovat amatsonit?

Oikein hoidettuna amatsonit ovat lemmikilintuina seurallisia, tunteellisia, miellyttämishaluisia, aktiivisia ja tietysti myös todella taitavia matkijoita, niin puheen kuin laulujenkin muodossa. Amatsonit saattavat oppia yhdistelemään asioita, kuten pyytämään sanoilla ruokaa tai rapsutusta. Toisaalta amatsonit saattavat hyväksyä vain yhden perheenjäsenen lähelleen, olla aggressiivisia ja ilkkurisia sekä huutaa korvia huumaavasti. Amatsonien tunnettu temperamenttisuus saattaa myös tuottaa ongelmia. Varsinkin koiraat voivat olla sukukypsyyden kynnyksellä n. 3-5 -vuotiaina varsin ärhäkkäitä myös rakkaimmalle ihmiselleen, lisäksi keväisin pesimäaikaan saattavat amatsonit kokeilla rajojaan todenteolla.

Mitä amatsonit vaativat?

Amatsonit, kuten muutkin isot papukaijat vaativat todella paljon virikkeitä, seuraa, älyleikkejä ja vuorovaikutusta myös ihmisten kanssa. Leluja täytyy olla paljon ja ne tulee vaihtaa riittävän usein, jotta mielenkiinto säilyy. Huonekalutkin säilyvät paljon paremmin ehjinä, mikäli linnulla on tarpeeksi omia viihdykkeitä. Amatsonit vaativat runsaasti tilaa, käytännössä tämä tarkoittaa yhtä uutta perheenjäsentä asuntoon, jonka reviiä on koko asuinpinta-ala.

Nämä eivät todellakaan ole ns. häkkilintuja, vaikkakin häkin olemassaolo on varsin suotavaa, koska tällöin lintu pääsee halutesaan rauhoittumaan, turvaan ja nukkumaan

*Pesintäaikana amatsonista saattaa tulla varsinainen kuumakalle. Kuvassa uhoaa keltaniska-amatsoni (*Amazona ochrocephala auropalliata*).*

Kuva: Sanne Pärssinen

omaan kotiin. Häkin tulee olla mahdollisimman suuri, käytännössä alle metrinmitaisista sivuista on turha edes puhua. Häkki on kuitenkin se paikka, missä lintu viettää elämänsä esimerkiksi omistajan ollessa töissä. Luonnon orret ovat varteenotettava vaihtoehto sisustamiseen, koska niistä riittää puuhaa myös linnulle ja tarpeeksi paksumat orret kuluttavat myös kynsiä.

Lähes kaikki amatsonit rakastavat kylpemistä! Yleensä paras ja helpoin vaihtoehto on sumutepullo, jonka sateessa linnun tulisi kylvettää parisen kertaa viikossa. Tällöin höyhenet pysyvät hyvässä kunnossa, eikä iho kuiva liikaa.

Varteenotettavin vaihtoehto ruokkimiseen ovat pelletit, eli kuivamuona. Pelletit sisältävät käytännössä kaikki linnun tarvitsemat hivenaineet ja vitamiinit, tällöin niiden saannista ei tarvitse murehtia kuin poikkeusolosuhteissa. Lisäksi lintu tarvitsee päivittäin puhdasta vettä, vihanneksia, juureksia ja/tai hedelmiä. Siemensekoituksia voi antaa satunnaisemmin. Mikäli kyseessä on vanhempi lintu, niin ruokavaliota ei kannata äkkiseltään muuttaa esimerkiksi siemenistä pelletteihin, koska se saattaa sotkea linnun elimistön täysin.

UV -lamppu kuuluu myös linnun ympäristöön, varsinkin talven aikana. UV-valo mahdollistaa D3-vitamiinin tuotannon linnun elimistössä ja pitää höyhenet paremmassa kunnossa.

Pitkät 10-12 tunnin yöunet pimeässä ovat amatsonille hyvin tärkeitä. Varsinkin sukukypsäksi tulleen amatsonin kanssa eläminen on paljon helpompaa, kun se saa nukkua yönsä kunnolla eikä pesintähor-

moneja käynnistettä turhan päiten valorytmin vaihtelulla. Jos häkin pimentäminen ei onnistu, voidaan amatsonille järjestää rauhalliset nukkumistilat erilliseen huoneeseen.

Mitä amatsonien kanssa voi tehdä?

Amatsonit rakastavat seuraa, huomiota ja ennen kaikkea vuorovaikutusta ihmisen kanssa. Kivoja leikkejä ovat muun muassa lukkojen availu, pallon hakeminen, kieppien tekeminen ja kukkuu/piilossa-leikit. Rutiinit ovat kivoja, tervehdykset kotiin tullessa tai vaikkapa hyvänyön toivotukset nukkumaan mennessä. Myös rapsuttelut, silittelyt, halit ja suukottelut kuuluvat arkipäivään. Papukaijat kaipaavat läheisyyttä, aivan kuten me ihmisetkin.

Matkustelu ja ulkoilu avartavat myös linnun maailmaa ja tuovat samalla uusia kokemuksia omistajalle. Ulkoiluttaminen tapahtuu joko häkissä tai sitten papukaijoille tarkoitetuissa valjaissa. Jalkarenkaaseen ei missään nimessä kannata narua laittaa, koska linnun pelästyessä ensimmäisenä antaa periksi linnun jalka ennen narua. Vaikka siivet olisi tyhistetty, niin vapaana pitämistä ulkona ei voi suositella, koska lintu saattaa silti päästä varsin kauas, esimerkiksi auton alle.

Siniotsa-amatsoni kosiskelee esittelemällä siipien ja pyrstön väriloistoa. Kuva: Milla Törhönen

Mikä amatsoni minulle?

Amatsoneja on varsin huonosti saatavilla Suomesta, mutta yleisimmät lajit ovat saapuneet jo tännekin. Lajikohtaiset erot luonteessa, käyttäytymisessä, ulkonäössä ja oppimisessa ovat havaittavissa, mutta usein kaikkein ratkaisevin tekijä on yksilö itse. Kaikilla amatsonilajeilla on esimerkiksi kyky oppia matkimaan puhetta, toisille se on vain luontaisempaa kuin toisille. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että aina keltaniska oppisi paremmin kuin oranssisiipi, sillä saattaa olla, ettei keltaniskasi opi ikinä matkimaan puhetta.

Siniotsa-amatsoni

Amazona aestiva aestiva

[Blue-fronted Amazon](#)

Siniotsa-amatsoni on varmaankin yleisin amatsoneista Suomessa. Kokoa tälle lajille kertyy n. 37cm ja painoa 350 - 500g. Siniotsalla on nimensä mukaisesti yleensä sininen otsa ja keltaista silmien ympärillä sekä siipien tyvessä, mutta pään alueen väritys saattaa vaihdella rutkasti jopa yksilön eliniän aikana. Siniotsa matkii taitavasti puhetta, mutta ennen kaikkea erilaisia ääniä. Luonteeltaan siniotsat ovat yleensä hellyttäviä, mutta varsinkin pesimäaikana saattaa myös aggressiivisuutta löytyä.

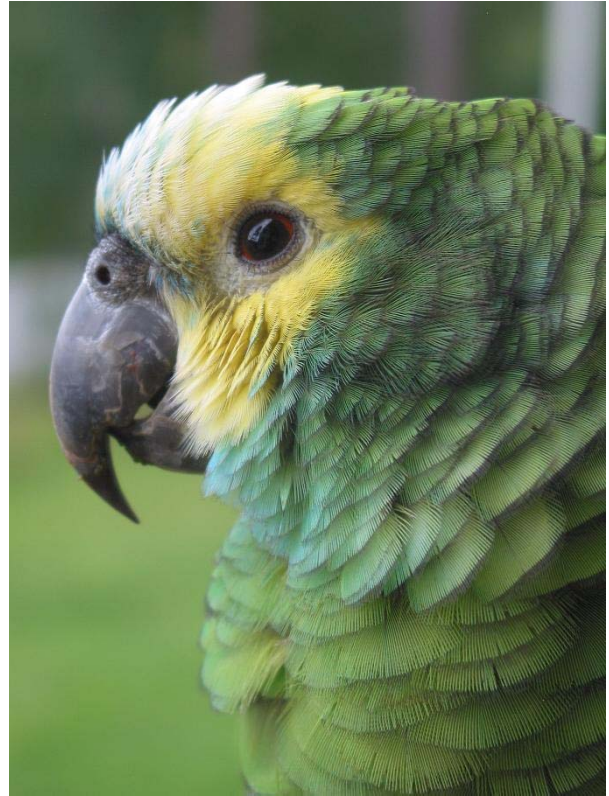
Kultaposkiamatsoni

Amazona amazonica amazonica

[Orange-winged Amazon](#)

Kultaposkiamatsoni on toinen yleisimmistä amatsoneista. Tämä laji tunnetaan myös yleisesti nimellä oranssisiipiamatsoni ja venezuelanamatsoni. Kooltaan tämä laji on hivenen pienempi kuin siniotsa, noin 31cm ja 240 - 450g. Värykseltään kultaposki on varsin samankaltainen, mutta värit ovat vain himmeämpiä. Kultaposki-amatsonia pidetään matkimiskyvyiltään ehkäpä hivenen lahjattomampana kuin siniotsaa, mutta yhtä hellyttävän luonteista lajia ei amatsonissa taida olla. Tunnetusti tämä laji oppii ns. varjoleikkejä varsin helposti ja nauttii pitkistäkin rapsuttelutuokioista toisin kuin useimmat muut amatsonilajit.

Kultaposken ja siniotsan erottaa parhaiten toisistaan nokan värin perusteella. Siniotsalla nokka on musta ja kultaposkella osittain luunvalkoinen.

Siniotsa-amatsoni (Amazona aestiva xanthopteryx).

Kuva: Milla Törhönen

Kultaposkiamatsoni (Amazona amazonica amazonica).

Kuva: Anna-Riikka Ruottinen

Seuraavat kolme lajia on viime aikoina yhdistetty *Amazona ochrocephala* -lajin alalajeiksi, mutta niille löytyy edelleen erilliset suomenkieliset nimet:

Amazonianamatsoni

Amazona ochrocephala chrocephala

[Yellow-crowned Amazon](#)

Amazonianamatsonia alkaa nykyisin myös olla saatavilla. Tämä laji tunnetaan myös nimellä keltaotsa-amatsoni. Kooltaan tämä laji on n. 36 cm ja painaa n. 400 - 600g. Värykseltään kauttaaltaan vihreä, mutta keltainen otsa korostuu selvästi. Yleisesti kaikkia *ochrocephala* -lajin edustajia pidetään loistavina matkijoina. Matkimiskyvyiltään tämä laji ei ehkä ihan kahden kärkeen amatsonista yllä, mutta leppoisempi luonne varmasti korvaa asian.

Keltaniska-amatsoni

Amazona ochrocephala auropalliata

[Yellow-naped Amazon](#)

Keltaniskaa alkaa nykyisin myös olla saatavilla. Tämä laji on n. 38cm ja painaa 450 - 650g. Värykseltään se on kauttaaltaan vihreä, paitsi niska keltainen. Joskus keltaista esiintyy myös otsalla ja rinnassa. Amatsonista keltaniskaa pidetään parhaana matkijana, mutta luonnetta melko aggressiivisena varsinkin pesimäaikaan.

Keltapäamatsoni

Amazona ochrocephala oratrix

[Yellow-headed Amazon](#)

Satunnaisesti saatavilla oleva laji, joka on n. 38cm ja 450 - 650g. Tunnetaan myös nimellä keltahuppu- ja tuplakeltapäamatsoni, englanniksi käytetään yleisesti Double-Yellow-Headed Amazon nimitystä. Keltapäamatsonilla on keltainen huppu päässä ja siivissä runsaasti punaista näkyvillä. Keltapäamatsonia pidetään loistavana matkijana keltaniskan tavoin. Se tunnetaan erityisesti kyvystä oppia helposti lauluja ja melodioita. Negatiivisena puoleena keltapäällä on melko aggressiivinen luonne.

Lila-amatsoni

Amazona finschi finschi

[Lilac-crowned Amazon](#)

Lila-amatsoni on n. 32cm ja painaa 250 - 350g. Tunnetaan myös nimellä lilaotsa-

Amazonianamatsoni (*A. ochrocephala*)

Kuva: Tarja Tarvainen

Keltaniska-amatsoni (*A. o. auropalliata*)

Kuva: Sanne Pärssinen

Lila-amatsoni (*A. finschi*)

Kuva: Salla Lampikari

amatsoni. Värykseltään lila-amatsoni on todella upea, tumman punertava otsa ja koko päälle leviävä lila väryks. Tätä pidetään yhtenä hiljaisemmista amatsonilajeista.

Punaotsa-amatsoni

Amazona autumnalis autumnalis
[Red-Lored Amazon](#)

Tulevaisuudessa saatavuus saattaa parantua. Tämä laji on n. 34cm, 250 - 400g. Värykseltään laji on kaunis, punaisen otsan ja keltaisten poskipäiden ansiosta. Punaotsat tunnetaan loistavasta äänivalikoimasta.

Muut amatsonilajit:

[Genus Amazona](#)
[WPT Parrot Encyclopedia](#)

Miten hankkia amatsoni?

Ensinnäkin, amatsonit eivät ole aloittelevan lintuharrastajan lintuja. Kannattaa kahmia kokemusta pienemmistä ja helppohoitosemmista linnuista. Amatsonit eivät sovi ostettavaksi lapselle, vaan nämä ovat lähinnä aikuisten ihmisten lemmikkejä. Vaikka amatsonit ovat taitavia matkijoita, niin ethän osta puheen matkimisen vuoksi. Ennen ostopäätöksen tekoa kannattaa muistaa, että lintu tulee mitä todennäköisimmin olemaan sinulla koko loppuelämäsi!

Ensimmäistä amatsonia hankittaessa on paras vaihtoehto käsikesy poikanen. Suomessa on muutamia amatsonien kasvattajia, joilta saa kesyjä, ihmisiin luottavaisia poikasia. Kasvattajilta saa myös perusohjeet linnun hoitoon, toki ennen hankkimista kannattaa kahmia mahdollisimman paljon tietoa kirjallisuudesta ja miksei myös netistä.

Toinen vaihtoehto on hankkia 'käytetty lintu', joita on aina silloin tällöin tarjolla, lisäksi eräät eläinkauppiat tuovat myös amatsonia mm. Tanskan suurilta lintutarhoilta. Tällöin lintu ei yleensä ole kesy ja kesyttämiseen saattaa varsinkin aloittelijalta mennä useita vuosia.

Käsikesyn poikasen hinta vaihtelee 1000-2500 euroon, lisäksi toinen merkittävä kulu tulee häkistä. Tarpeeksi kookkaat häkit maksavat n. 600 eurosta ylöspäin.

Punaotsa-amatsoneja (A. autumnalis)
Kuva: Salla Lampikari

Lopuksi

Amatsonit ovat varsin mahtavia lemmikilintuja, mutta vaativat omistajalta täyttä omistautumista harrastukselle. Valitettavan usein törmää heikkokuntoisiin, väärällä ruokavaliolla oleviin tai yksinäisiin amatsoneihin.

Usein amatsonia myös myydään sukukypsyyden myötä ilmenneen aggressiivisuuden takia. Mahdolliset ongelmat tulisikin tiedottaa jo ennen linnun hankintaa, ja niihin tulisi varautua ennalta. Jokainen poikanen tulee kasvamaan aikuiseksi ennemmin tai myöhemmin, ja aikuisikää tulee riittämään vielä kymmeniä vuosia, joten murrosikänsä selviytyminen palkitaan pitkäikäisellä kumppanuudella.

Lähteet

Suomenkieliset nimitykset: www.birdlife.fi
Lexicon of Parrots: www.arndt-verlag.com